

פרשת דברים - חזון תשעה באב גליון 221 תשע"ח

משנת חכמים של מתורתם רבותינו

לקו בכפליים ♦ מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל

אופק רכסים

7:16	הדלקת נרות
5:46	זריחה
	סוק"ט:
8:22	מג"א
8:33	מג"א (72)
9:16	גר"א
10:26	סו"ז תפילה (ב)
12:46	חצות
7:45	שקיעה (כניסת הצום)
8:27	צאת השבת
8:58	ר"ת *
12:46	חצות
8:15	צאת הצום
8:26	צאת הצום (לחומרא)

וכו' ואמר לי, בני מה קול שמעת בחורבה זו, ואמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת "אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות" ואמר לי חייד וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך. ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין "יהא שמייה הגדול מבורך" הקב"ה מנענע ראשו ואומר "אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם". אומר רש"י: "אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך - אשרי כל זמן שהיה קלוס זה בתוך בהמ"ק" עכ"ל. דהיינו הקב"ה מצטער ומתאונן על כך שהחריב את ביהמ"ק, ומחכה שששוב אליו.

מצפה ומוכן לעזור לנו. בתקופה הזאת הקב"ה מדבר אלינו ומחכה לנו שנתעורר מתרדמתנו, ומביא עלינו את הצרות כדי שנתעורר, אם היינו מתנהגים כראוי זה לא היה. הצרות מגיעות כי יש טענות עלינו, ועלינו להתחזק בלימוד התורה שהיא מגנא ומצלה, יעזרנו הקב"ה לראות בקרוב ישועות ונחמות.

הגמ' אומרת (ברכות ג' ע"א) "אמר רב יצחק בר שמואל

בתקופה

הזאת הקב"ה מדבר

אלינו ומחכה לנו שנתעורר

מתרדמתנו, ומביא עלינו את הצרות כדי שנתעורר, אם היינו מתנהגים כראוי זה לא היה. הצרות מגיעות כי יש טענות עלינו, ועלינו להתחזק בלימוד התורה שהיא

מגנא ומצלה, יעזרנו הקב"ה לראות בקרוב ישועות ונחמות"

משמיה דרב - ג' משמרות הוה הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר "אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם דהיינו בכל לילה ולילה יש ג' משמרות של מלאכים, ועל כל משמר ומשמר הקב"ה מתאונן על כך ששרף את ביהמ"ק של מעלה ושל מטה. וממשיבה הגמ' "תניא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח (המתין לי) עד שסיימתי תפילתי, לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי שלום עליך רבי, ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי

"כל רודפיה השיגוה בין המצרים" (איכה א' ג.) רמו על כך אחד הצדיקים, שכל מי שרודף את הקב"ה ומבקש את ה', יכול הוא בימים אלו של בין המצרים להשיגו ולשוב אליו בתשובה שלימה. בין המצרים מזכיר לנו עד כמה החטאים שלנו גרמו לאסונות נוראים, בכך שבהיות שהיה לנו ביהמ"ק השכינה היתה בתוכנו ומצבנו ברוחניות היה גבוה ונעלה לאין ערוך ממצבנו כעת.

איתא בחז"ל (מדרש איכה פ"א נ"ז) ישראל חטאו בכפליים שנאמר "חטא חטאה ירושלים" (איכה א' ח'), לקו בכפליים, ועתידים להתנחם בכפלים, שנאמר "נחמו נחמו עמי" (ישעיהו מ' א.). מפרש המהר"ל (צ"י פמ"ט) חטאה בכפליים - לעם ישראל לא מתאים לחטוא, הם אינם ככל הגויים, שהחטאים הם חלק מהם. אבל אצל ישראל, כשהם חוטאים הרי הגנות שבוה היא כפליים מכל אחרים שחטאו.

לקו בכפליים - בצרות למעלה מדרך הטבע, מה שאף אומה ולשון לא קבלו כך, נשים רחמניות בשלו בשר ילדיהן. על זה אומה שמענו שסבלו כה נורא. רואים מכאן עד כמה זה חמור כלפי מעלה שישראל חוטאים. ולעתיד לבוא נתנחם אי"ה בכפלים, מה שאין אנו יכולים כלל לשער עד כמה תהא הנחמה. כיון שימים אלו הם מחד גיסא ימי תביעה על כלל ישראל ומאידך ימים שיהפכו בקרוב לימי נחמה יש שלמדו מכך שימים אלו מסוגלים מאוד לחזור בתשובה.

ומוסיף המהר"ל שמלבד שאין לנו ביהמ"ק, הלא כל עם כל ישראל התפזר, ודרך העולם שכל אומה צריכה להיות בארצה, תחת שלטון עצמי ושכולה תהיה יחד. עם ישראל לקה בשלושתם, גלה מארצו, הוא תחת שלטון אחרים, והוא גם לא יחדיו. בעת כזו שהיא עת צרה, אנחנו צריכים לעזור לעם ישראל גם בתפילות וגם בריבוי לימוד תורתנו הקדושה, הקב"ה מצדו

הגר"א מפרש (בפירושו לשיר השירים פ"ה ח') שבעיקר מה שהפריע לעם ישראל בגלות זה סילוק שכינה, ומאז שנסתלקה השכינה הרי עם ישראל נחשבים כגוף בלי נשמה, דהיינו בלי חיות. וראויים הדברים למי שאמרם, מה גדלה השגתו של הגר"א. וכמו שאומר ר' חיים מוואלז'ין (בהקדמה לשקלים) שיותר ממה שהגאון היה גדול בתורה, היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה. וכבר הזכרנו על הגרעק"א, שהחזו"א אמר עליו שעל ידו היה מתן תורה חדש ועם כל זה ידועה ענוותנותו המופלאה, א"כ רואים עד כמה שהדבקות בשכינה משפרת את אישיותנו.

בהגדה של פסח אומרים "ובנה לנו את בית הבחירה לכפר בו את כל עוונותינו זה התכלית שלנו להדבק בשכינה וזה היה אפשרי בקלות ע"י ביהמ"ק שהיה מכפר את כל עוונותינו ומדבקנו בשכינה הקדושה. (אגב, מהרחמ"ל משמע, שבכל מצוה יחשוב אדם היאך להדבק בקב"ה מלבד עצם המצוה). גם הבגדים היו מכפרים כמו שאמרנו במסכת זבחים (פ"ח ע"ב) שהכותנת מכפרת

"יקוץ ה' יחליפו כח"

העלון הבא יופץ אי"ה לקראת שב"ק שופטים זמן הביניים מועיל ופורה המערכת

להערות והארות ולמשלוח חומר לעורך
בפקס: 153-4-653-1557

לתרומות והנצחות
בטל: 054-84-68706
ובמוקד "נדרים פלוס"
'קרן תורתנו' קוד 103

לקבלת העלון במייל:
Mishnatar@gmail.com

"קרא עלי מועד"

לפני קרוב ל-100 שנים, חי בקרתא דשופריא עיה"ק ירושלים הצדיק הירושלמי רבי בן ציון ידלר זצ"ל. גדולי ירושלים מלפני שלושה דורות אמרו עליו, שיש בו ניצוץ מנשמתו של ירמיהו הנביא. בכל שנה היה יושב בליל תשעה באב על הרצפה למרגלות שריד מקדשנו, כאשר מגילת איכה בידו, והיה מקונן ומסביר מה זה חורבן הבית ומה היה בית המקדש עבורנו. בדבריו הנרגשים שיצאו מפה טהור וקדוש בניגון מעורר, היה מסעיר את ליבות שומעיו, ומעורר להתאבל על הקודש ועל המקדש.

הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל מביא באחת מדרשותיו מקצת מאותם דברי קינה ומספד, והדברים דלהלן נכתבים על פיהם.

בשולחן ערוך סי' תקנב סי"ב נפסק להלכה שבתשעה באב אין אומרים תחנון, "משום דאיקרי מועד". המקור לדברים הוא הפסוק באיכה (א) "קרא עלי מועד לשבור בחור" והדבר מתמיה ביותר, וכי יום כזה של צער בכי וקינה, ראוי לקרותו מועד, ואף לנהוג בו דברים הנוהגים בימי מועד? הרי יום מועד הוא יום של שמחה ועונג, וכאן נקבע מועד ביום עגום שכזה.

פתח רבי בן ציון ואמר, שאלה כזו יכולה להשאל רק ע"י מי שמושגי שמחה ומועד מעוותים אצלו לחלוטין. נכון אצל הגויים המועדים שלהם הם ימי הוללות, בילויים ועינוגי אכילה ועוד. אולם כדי להבין מדוע גם יום כמו תשעה באב ראוי להיקרא יום מועד אפילו כאשר מדובר ב"לשבור בחור", עלינו להקדים ולהתבונן בימי מועד שהעניקה לנו התורה. ואז נבחין שאין כל צד של דמיון ביניהם לבין מושגי הגויים והרחוב בעניני מועד ושמחה.

המועדים של תורתנו הקדושה הם ימי עבודת ה' נעלה ביותר, הם ימים שבהם מתייחד האדם עם בוראו ומתקשר ומתדבק בו יתברך ע"י העבודה

הקדושה של הימים הנשגבים האלה. מה מאד היו נעלים ומקודשים ימי חג ומועד כאשר עמד המקדש על תילו. בהם ניתן היה להגיע לשיא ולפיסגה של השלימות בעבודת ה' במועדים, בתוככי בית המקדש. לכל מועד היה את עבודת הקרבנות הייחודית שלו, כמו שנאמר (במדבר ט) "אלה תעשו לה' במועדיכם, לבד מנדריכם ונדבותיכם לעולתיכם ולמנחתכם ולנסכיכם ולשלמיכם". אין לשער גודל עוצם התיקונים הנוראים בעולמות העליונים, הנפעלים ע"י קרבנות החג. וכמו"כ לא תתואר מידת הטובה הנשגבה עד אין קץ, שהיתה מושפעת לעולם בזכות עבודת הקרבנות. כל זה היה בקרבנות הרגלים ויחד עם זה ההתעלות האישית של כל אחד ואחד.

בנוסף לזה זכינו אז להתעלות הגדולה שהיתה ע"י העליה לרגל. שלושת הרגלים הם הזמנים הקדושים של "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכור" (שמות י"ד). הכל היו עולים לירושלים ובשבעת ימי החג נמצאו בבית המקדש. שם ראה כל אחד כהנים בעבודתם, הוא גם ראה עשרה נסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש (אבות פ"ה). ביניהם הנס המופלא של עומדים צפופים ומשתחווים רוחים. ושבערב פסח אחרי חצות במשך שש שעות ספורות בלבד, נכנסו בשערי העזרה מיליוני יהודים! לשטח של מקום עמידת רגלי ישראל, שהיה אחת עשרה אמה על מאה ושלושים וחמש אמה, ומקריבים קרבן פסח. באופן טבעי א"א להבין זאת, ניתן לומר שהם "מיישו בידיים" גילוי שכינה.

ובאופן כללי הרי שהייה בירושלים ובמקדש, וראיית הכהנים בעבודתם, נאמר עליה "למען תלמד ליראה" (בהקשר לאכילת מעשר שני בירושלים). וא"כ בשהייה בימי הרגל בירושלים הטעינו עולי הרגלים את עצמם במטענים רוחניים עצומים שמהם ינקו כל השנה. וכאשר חלה שחיקה במשך הזמן באותה

התעלות, שבו ועלו ברגל הבא כדי לשבו ולהתעלות וחוזר חלילה.

כאשר עמדו עולי הרגלים לשוב למקומות מגוריהם נתנו להם "צידה לדרך". והיינו "שהיו מגביהין את השלחן [ומראין אותו לחוץ - רש"י] ואומרים להם, ראו חיבתכם לפני המקום, שסילוקו כסידורו שנאמר לשום לתת חום כיום הלקחו" (יומא כא): משמעות הדברים היא, לרמוז להם, ספגתם כאן בימים אלה חום רב, וזה עלול להצטנן בלכתכם לדרככם. קחו, איפוא, את הענין של לחם הפנים, שנשאר בטריטות משבוע לשבוע. וראו שגם כאשר הנכם נפרדים מהמקום הקדוש, תישמר החמימות במלוא טריותה.

אלה הם מועדי ה'. כך נראו "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש, אלה הם מועדי" (ויקרא כב). "ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו". ואין לנו לא כהן ולא בית מקדש, לא אישים ולא ניהוחים, לא קטורת ולא עולה, לא שלמים ולא חגיגה, לא ראייה ולא שמחה. אין לנו! אבל יש לנו מועד אחר. כאן אנו שבים לדבר שבו התחלנו - "קרא עלי מועד" תשעה באב איקרי מועד. על מה ולמה?

התשובה היא: המועדים של התורה, כפי שראינו, הם ימי עבודת ה'. ימים שבהם האדם מתייחד, מתקשר ומתדבק בה' יתברך, ע"י העבודה הקדושה של הימים הנשגבים האלה. בתשעה באב מתחילתו ועד סופו, במשך יממה שלימה היהודי הולך יחף, מנוער לחלוטין מהענינים הגשמיים. הוא נוהג בכל חמשת העיניים, וחצי יום הוא יושב על הרצפה ואינו עוסק במלאכה. אסור לו לעסוק בדברים הגורמים לו היסח-דעת מהאבלות, והוא שקוע במחשבות על מה שהיה לנו ואבדנו.

הוא מתהלך כאדם שאבל על קרובו שנפטר, אשר במשך כל ה"שבעה" אינו עוסק בשום דבר, וכל מחשבתו נתונה לאבידה שאבדה לו. ככל שהוא מתבונן

בקרובו שנסתלק מעמו, הוא נקשר אליו נפשית יותר ויותר. כך גם האדם היהודי עוצר בתשעה באב את כל מהלך החיים, ליום אחד. ובמשך כל היממה הוא פנוי להתייחד במחשבות על "מפני חטאינו גלינו מארצנו", ובכל המצב הנורא של עם ישראל כאשר אין לנו בית מקדש, כאשר אין לנו מקום של השראת שלוש פעמים בשנה להתאזר בכוחות חדשים לעבודת ה'. להטעין הכלים הרוחניים שלנו במלאי חדש של יראה טהורה ואמונה שלימה, להתהפך לבני אדם חדשים בעבודת הבורא. לעלות למדרגות חדשות בעבודה.

התבוננות זו מכאיבה, היא שוברת, וזה נעשה איכפת למתבונן, כתוצאה מכך מתעוררים אצלו רגשי השתוקקות, ולו אף במידה מסוימת, לימים שכאלה, והוא נכסף למעלות הקדושות והטהורות האלו. וכמו מאליה מתפרצת המשאלה ביתר שאת: "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם".

אין לנו ביום זה שום השתוקקות ולא כיסופים לשום ענין בעולם. היהודי אינו צריך לאכול ביום זה וגם לא לשתות, הוא מסיר מנעליו מעליו ויושב וגם ישן על הרצפה. הוא מבקש מה' יתברך שיזכה עם כל ישראל לראות בשוב ה' את שיבת ציון. עם זה הוא מתייחד.

אמר רבי בן ציון - עבודת ה' הכבירה של האבילות הזו, ובעיקר הכיסופים וההשתוקקות לימים הקדושים והנשגבים לבית מקדשנו בבנינו, יש בהם כדי להקנות לכל אחד לפי מדרגתו משהו מאותה הקדושה שהיו משיגים כאשר עמד המקדש על תילו, זהו המועד של תשעה באב.

יהי רצון שיקויים בנו במהרה 'והביאנו לציון עירך ברינה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם'. "ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך בשלוש פעמי רגלינו".

הזמן נחשוב איך לעשות מצוה כרגע, עכשיו ללמוד, כעת להתפלל, כעת לעסוק בגמילות חסדים. לאכול כדי שיהיה כח ללמוד - ודבקנו במצוותיך. ואף הלימוד שלנו שהוא "ותלמוד תורה כנגד כולם" - שלא יהיה סתם כי נעים ללמוד, אלא שזוהי עבודת ה'.

הקב"ה מצפה שנשוב בתשובה, "כל דור שלא נבנה בימיו כאילו חרב בימיו" (ירושלמי יומא פ"א א'), ובכוחנו לבנות את בהימ"ק. הוא מצפה שנקיים בנו "שובו אלי ואשובה אליכם" (מלאכי ג' ז'), שנשוב בתשובה שלימה, לא להסתפק בקצת חיזוק. שעבודת ה' שלנו תהיה מרכז חיינו וכל שאיפתנו, וכמו שאומרים ודבקנו במצוותך, שכל

לביהמ"ק היו מכוונים לבם ליראת שמים ועוסק בתורה". לכן אמרו שמלמדי תינוקות ישבו בירושלים (בבא בתרא כ"א ע"א) כדי שיקבלו התינוקות יראת שמים יחד עם לימוד התורה. לא מספיק היה שילמדו רק משניות וכדו' אלא שיקבלו ויספגו יראת אלוקים. והלבוש כותב שדאגו שיהיה יראת השם עם לימוד התורה.

המשך מעמ' קודם

על שפיכות דמים. מכנסים, על גילוי עריות, מצפנת, על גסי הרוח. אבנט, על הרהור הלב. חושן, על הדינים. מעיל, על לשון הרע, וציץ, על עזות פנים. וכן כתבו התוספות במסכת ב"ב (כ"א ע"א) ד"ה כ"י, מהספרי שמהפסוק "כי מציון תצא תורה" למדים שראוי ללמוד תורה את הילדים - מירושלים, כי כשלומדים הילדים תורה בסמיכות

משה ומשיח

משיח ב"ד, והמועדים והזמנים האלו ממש יתפכו לששון ולשמחה.

ומה שנקרא הגואל משיח בן דוד, כבר כ' רבינו (בראשית מט יא) וז"ל: הלא ידעת דברי הוזה"ק (שמות קכ) כי משה הוא הגואל אשר גאל את אבותינו הוא יגאל אותנו וישיב בנים לגבולם דכתיב (קהלת א ט) מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה, ר"ת "משה". ולא יקשה בעיניך הלא מלך המשיח משבט יהודה מזורעו של דוד המלך ע"ה, וי"א דוד עצמו מלך המשיח דכתיב ועבדי דוד מלך עליהם... יש לך לדעת כי בחינת נשמת משה ע"ה היא כלולה מ"יב שבטי ישראל... שהיה כולל כל הענפים שבקדושה ולעתידי לבא תתגלה בעולם שורש המלכות שבמשה, שהוא עצמו מלך המשיח והוא דוד, והוא ינון ושילה. עכ"ל.

ובהפטר חזון ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך ככתחילה אז יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה, ואי' במדרש (פסיקתא דר"כ טו יא) ואשיבה שופטיך כבראשונה זה משה ואהרן.

לחטא ישראל ולא היתה סיבה למניעת בנין הבית ע"י משה. וכ"כ רבינו שם (במדבר כ ח) וז"ל: ועומק הדברים הוא, שאם היו משה ואהרן עושים קידוש ה' הגדול באמצעות שהיתה העדה גם כן כולה שלימה וצדיקים היו מחליטים אמונת ה' בלבם שלימה, והיה נגרש מהם חלק הרע, והיה כח בהם להעמיד אמונתם לדורי דורות, ומעתה היו משה ואהרן נכנסים לארץ, והיה משה בונה בית המקדש, ואין חשש להשלכת חמתו על ישראל כשיהיו חוטאים. עכ"ל.

עוד כ' שם רבינו וז"ל: ודקדק לומר את העם הזה, אמרו במדרש (ילק"ש תשסד) הזה אינכם מביאים, אבל אתם מכניסים את כל ישראל לעתיד לבא, דכתיב (הושע ב יז) וענתה שמה כימי נעוריה זה משה ואהרן, ע"כ. ומתוכיות הדברים נשמע שאם היו מקדשים שם שמים לעיניהם היה הדור הוא כדור שבן דוד בא שיעביר ה' את רוח הטומאה, ומלאה הארץ דעה את ה'. עכ"ל. ומדבריו נשמע שהיתה העת ההיא מוכנה לגאולה השלימה, אלא שהחטא גרם והוחמצה השעה. אמנם רק לזמן, כי עתידה העת ההיא להתגלות בגאולה

חז"ל שאם היה נכנס משה לארץ היה בונה את ביהמ"ק ושוב לא היה נחרב כיון שהיה מעשה ידי משה. (מדרש זה לא נמצא במדרשים הנדפסים שלפנינו אך הובא בקדמונים יעו"י בפרש"ד דרוש שמיני שפירש ע"פ מדרש זה באופן אחר).

ועפ"י יישב רבינו, שאילו לא חטאו ישראל בחטא המרגלים היו נשארים בקדושה עליונה, ומיד היו נכנסים לארץ והיה משה בונה המקדש, ושוב לא היה סיבה לחטא ולחורבן, אבל אחר שחטאו וירדו מדרגתם, מעתה יש לחשוש שמא יחטאו שוב אחר בנין ביהמ"ק, ואם יבנהו משה א"א יהיה להחריבו ונמצאו שונאיהם של ישראל כלים ח"ו. ולכן הוצרך משה שלא להכנס לארץ, וממילא לא הוא יבנה את ביהמ"ק, ואז גם לכשיחטאו יפרע ה' מעצים ואבנים וישארו ישראל לנצח.

אמנם גם אחר החטא ניתנה מאת ה' הזדמנות להחזיר ישראל לטהרתם הראשונה ע"י קידוש ה' הגדול בדיבור משה אל הסלע, ואז היה ה' מתיר שבועתו ומכניס משה לארץ. ושוב לא היה חשש

גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם". (א, יז)

מפשטות המקרא נראה שחטא המרגלים היה סיבה לגזירת ה' על משה שלא יכנס לארץ, ודבר זה פלא, הלא מקרא מלא הוא על חטא מי מריבה: יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם. (במדבר כ יב) יעו"י ברמב"ן.

ורבינו האוה"ח הק' הוכיח מסדר הפסוקים שדבר זה הוא מתוך ענין חטא המרגלים ולא סיבה נפרדת, שהרי מיד ממשיך הפסוק מענין החטא ההוא וטפכם אשר אמרתם המה יבואו שמה וגו'.

וליישב כ"ז מבאר רבינו ע"פ דברי חז"ל בג' מקומות: א. עה"פ ויבכו העם בלילה ההוא (במדבר יד א) אמרו חז"ל שבכיה זו קבעה בכיה לדורות כי ליל ט' באב היה ובו נחרבו בית מקדשות. (במדבר טו כ). ב. עה"פ מזמור לאסף באו גוים בנחלתך אמרו חז"ל קינה לאסף מיבעי, אלא שהשליך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים ולא על ישראל ח"ו. (שוח"ט עט). ג. אמרו

נידוני הלכה שתנעוררו ונתלבנו בבי מדרשא

משנת הלכה

חורבן ונהמה (ג) ♦ הרב דב סוקולובסקי

ו. מעשה נורא ברבי יהודה הלוי ז. בגד מיוחד לט"ב, ולשבת שחל בט"ב ח. לכה דודי במנגינת אלי ציון ט. מנהג חאלב ודמשק י. רמז נאה בקריה"ת לת"ב

פרוה רסי ללא שולים) שאותו היו לובשים בשבתות גשומות שא"א ללכת עם השטריימל שלא ייהרס. כי אמנם אינו כובע של יום חול אך מ"מ אינו שבת.

ח. לכה דודי במנגינת אלי ציון הג"ר שריה דבלצקי זצוק"ל שנולב"ע בשב"ק ב' מנ"א, כ' דיש נוהגים לומר לכה דודי במנגינת אלי ציון בשבת חזון ויותר טוב להימנע מזה."

אמנם במנהגי הר"ר יוסף צבי הלוי דינר זצ"ל מובא (פ"ב, יו"ט, הע' יז) דהיה נוהג לומר לכה דודי במנגינת אלי ציון.

ובס' תולדות קול אריה (עמ' ל) כ' שמנהג זה הוא רע ומביא מעשה בהיותו ילד ועלם חכם, "היה בעירו בית א' שקוננו שם הלצים והשדים והרוחות ר"ל על הגג והעלי' עד כי הוכרחו הדרים לצאת מן הבית ושמעו שם בלילה בימות החול שאמרו לכה דודי בניגון של אלי ציון הנהגו הנ"ל, וכאילו הם מתגרים בנו ללעג ולקלס, והם הס"א נהנים

לובשים עניבה בת"ב כדי למעט מכבודם (והיו שהסבירו זאת שהרי הת"ח הוא ס"ת, וא"כ העניבה היא הפרוכת המוסרת בת"ב...)

ומקובלנו שזקני אנשי ירושלים היו לובשים הבגד שלהם (כתונת פסים) שהיה להם אחד מיוחד לט"ב (או ישן מאד או בצבע שאינו מקובל כ"כ, אך עדיין לא מצאתי המקור שכך אכן נהגו).

ובשבת שחל בט' אב, היו מאנשי ירושלים (שמעתי מאמור"ה) שהיו חובשים במקום השטריימעל של שבת, את ה'קוטשמעל' (כובע

מה יהא עלינו? לא שת ריה"ל את לבו לערבי העומד על ידו והשלים את קינתו בקול שמחה: "אשרי מחכה ויגיע ויראה עלות אורך ויבקעו עליו שחרייך, לראות בטובת בחיריך, ולעלוז בשמחתך בשובך אלי קדמת נעוריך". לבש הערבי קנאה ואזר נקמה ורמס את ריה"ל בסוסו ועדיין קול דמיו צועקים מן האדמה. ובכל שנה ושנה הולכים יהודים בט"ב אל הכותל המערבי וקוננים קינתו של ריה"ל.

(ספר קורא הדורות [קונפורטי, ברלין תרנ"ה], פרק שלישי)

ז. בגד מיוחד לט"ב, ולשבת שחל בט"ב

בש"ע כ' (תקנה, ב) ימעט אדם מכבודו ומהנאתו בת"ב בכל מה שאפשר. ויש חשובים אשר אינם

הכותל המערבי ושיר השירים כל כנסת ישראל בפי, דרישת שלום לארץ הקדושה מכל בני ציון הגולים. ואז יבוא הגואל.

ואמנם זכה והגיע לכותל המערבי. עמד בודד וכואב וראה את המקדש בחורבנו. ככה ושפך את נפשו בקינתו: "ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך דורשי שלומך והם יתר עדרייך".

שמע ערבי והנה קול ערב ושובה נפשות נשמע מצד הכותל, הלך אחרי הקול עד שבא אל הכותל וראה את המקונן שקולו חוצב להבות אש, שאל אותו: מי אתה בן אדם או מלאך משמים? ענה לו: בן גולה אני שחזר לאמו, וסופם של כל הבנים שיחזורו. נתחלחל הערבי ואמר: קול זה עלול למשוך אחריו לבבות, ואנו

ו. מעשה נורא ברבי יהודה הלוי

כשראה ריה"ל כי כבר כלו כל הקיצים ועדיין מלך המשיח לא בא - אמר: עת לעשות. הלך ולבש שחורים והזיר עצמו מן הבשר ומן היין. אף מן השירה משאת נפשו נתרחק כדי להבדיל בין החול ובין הקודש, בין שיריו ששר על אדמת נכר ובין שיריו שישר בדרכו לא"י ועל אדמת ישראל. חישב את הקץ ומצא מה שמצא ועדיין מלך המשיח לא בא.

אמר: אין הגאולה מתחילה אלא מארץ ישראל שכן כל המעשים הטובים לא ישלמו כי אם בה, והלב והנפש אינם טהורים וזכים כי אם בתוכה, מקור הטהרה. הוסיף וכתב בספרו: "כשיכספו בני תכלית הכוסף עד שיחוננו אבניה ועפרה אז תבנה ארץ ישראל".

עזב את ביתו ואת משפחתו והלך למצרים הקרובה לא"י, ישב שם כמה שישב וכל מחשבתו נתונה לא"י אשר חיי נשמות אורה. וכך אמר בלבו: אבוא לירושלים אל

ליקוט אבני דרך לבין הזמנים ♦ הרב דב סוקולובסקי

יהי רצון שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותחזירנו לשלום ברוך אתה שומע תפלה

א. "דאצ'ה" למי מיועד

מסופר שהנצי"ב כתב פעם הערה לדברי האדר"ת וכעבור כמה ימים הגיע מכתב מהאדר"ת ובו תשובה להערת הנצי"ב, הנצי"ב שם לבו לחותמת הדואר על המעטפה וראה שבמקום העיר "פוניבז" שבה היה האדר"ת רב, כתוב עיר אחרת, ושאל האם האדר"ת החליף את עיר רבנותו, ונענה לו שהוא נמצא בנופש ("דאצ'ה").

הנצי"ב, שהיה כידוע גיבור חיל מבחינה גופנית, ומעולם לא יצא לנופש היה סבור שדאצ'ה זה פינוק לעשירים, התפלא "אדם גדול כהרב מפוניבז' מה לו ולדאצ'ה?"

(עי' בדברי הנצי"ב במרומי שדה מגילה ו. ד"ה ולמה "אלא בשביל שחמי טבריא היו טובים לרפואה יותר מחמי גרר והיו הרבה אנשים הולכים לשם מכל אר"י, ומשו"ה היו נמצאים שם כמה ריקנין שהלכו להתענג ולבלות ימיהם כדרך במקומות המרחצאות, וכו', ובשביל שהלכו לשם כמה חולים עניים ונצרכים לחסדי הריקנים העשירים שהלכו שמה להתענג "וכו')

ונחה דעתו רק אחר שהסבירו לו שהגאון האדר"ת הוא חלש בגופו ואין זה פינוק עבורו אלא הכרח ובריאות.

ב. תפילת הדרך לנוסעים לפארק הכס ופארק לוקי

שמעתי מאברך שה' נוסע מב"ב לאלעד כל יום, והורה לו הגר"ב קרליץ שיאמר תפילת הדרך. ועי'

א. "דאצ'ה" למי מיועד ב. תפילת הדרך לנוסעים לפארק הכס ופארק לוקי ג. דברי עידוד למטיילים ד. מצות השיולים ה. סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה ו. הנוסעים לקייטנאות יודעים היטב מה זה ימי שמש ז. מיעוט שיחה

ה. סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה

מובא מהגר"ר זונדל מסלנט זצוק"ל (רבי יוסף זונדל מסלנט תולדותיו עמ' לז-לח), שכשהיה נוסע לחברון וכן בבואו לירושלים היה עובר ומונה את חצרות הבתים גם את אלו של הגויים ואמר לסובביו שתמהו עי"ז "למה תתמהו והלא מקרא מלא הוא סבו ציון והקיפוה ספרו מגדליה".

פי' שאין מקרא יוצא מידי פשוטו וא"כ יש לספור מגדליה, ולפי"ז צ"ל שציון הוא כינוי לכל ארץ ישראל. ורא"ל לכן יש מגמ' בכתובות עה. ע"ש. וכן רא"י מכתובות קיא. אמר רב יהודה כל הדר בבבל כאילו דר בארץ ישראל שנאמר (זכריה ב, יא) הוי ציון המלטי יושבת בת בבל וכו' ע"ש.

וא"כ הצעה יש לנו לנוסעים לנפוש בירושלים ספרו את הבתים והחצרות בשכונתכם ודרך חלון נסיעתכם. ובסוף ביה"ז נציע לערוך הגרלה בין הסופרים את המספר הרב ביותר של הבתים והחצרות בירושלים.

ו. הנוסעים לקייטנאות יודעים היטב מה זה ימי שמש

מנהג חאלב ודמשק נגנן הקדושה במנחה בתשעה באב כמו מנגינות ימים נוראים, בניגון חון תחון או בניגון אליך ה'. י. רמז נאה בקריה"ת לת"ב הגר"י אברמסקי זצוק"ל דרש עה"פ "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם" שקוראים בת"ב, וז"ל "אנשים צעירים מתירים לעצמם לעשות

דברי המהר"ל: "קראו דרוו לארץ לכתות הזמן בין הזמנים'. וכל אחד הולך בשרירות לב הרע וכו' ועי' ביטול זה מרגילים עצמם לשחוק וקלות ראש וזולתן מהדברים המגונים" (דרוש על התורה, שבסוף באר הגולה, עמ' מ"א). אכן ראוי לציין שכל ראשי הישיבות בדורנו סבורים שבימינו זה נחוץ ומועיל, ועל כן כל אחד ינהג כמנהג בני משפחתו וחבריו. ועוד בענין זה באות דלהלן.

ד. מצות השיולים

הגר"ר שמואל ברוך גנוט שליט"א (הידוע בפניניו המאירים והמשמחים בכל שבוע ביתד נאמן), דן (בקובץ שלהי דקייטא) בשאלה אם יש מעלה לטייל ולתור באה"ק ולצעוד במשעוליה. ומביא שדעת ה"בן אב"ר איש חי ועוד, שיש ענין בזה משום יישוב הארץ.

אבל שה"ת מרן הגר"ח אמר לו שאין ענין בזה משום יישוב הארץ, וגם כשהולך ומטייל אין צורך לכונן לשם מצוה בזה. כי מצות יישוב א"י מקיים כשנכנס לא"י או ביום עמודו על דעתו ויודע שהוא בארץ ישראל, ואין צריך לכונן בכל סיוור או טיול לשם מצוה. אך יש הצעה אחרת באות דלהלן.

ספר דעת יהודה שהגר"י שפירא מעיד שהחזו"א אמר תפילת הדרך ה"ד כשנסע לפתח תקוה. ואמר לי הרב ישעי' אפשטיין, שברוך לקרית ספר נוהג הגר"ח קניבסקי לומר תפילת הדרך. ושמעתי מהגר"י דרזי, דכשהגר"י נסע לטלו סטון לא אמר תפה"ד. (קובץ שואלים ודורשים לביה"ז אות לב)

ולפי"ז יש לדון בהנוסעים מרכסים לחיפה (הכ"ט) וחזור, וכן בנוסעים מרכסים לקרית אתא (לוקי) וחזור, אם צ"ל תפה"ד.

ג. דברי עידוד למטיילים

כדי לרומם רוחם של המטיילים נביא כאן מדברי המהרש"א (שבת קט: ד"ה ואמר רבה) על דברי הגמ' "ואמר רבה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה" וכ' המהרש"א שם את העבירות אשר בשבילם חרבה ירושלים וז"ל: והנה רוב עוונות וכמעט כולם הם בדור הזה בעוונותינו הרבים וכו' ביטול תינוקות של בית רבן הוא מצוי בכל קהלה גם הבחורים מבטלין רוב הימים "בבין הזמנים" והולכים ברחובות בביטולים וטיולים וכו' עכ"ל ע"ש.

ובכדי לשמחם ביותר נביא גם

בני תורה אנהנו בנים לכל דבר. תורה את הורתנו ולנו את משמר. נפש ונף את הוכקת דופק חיינו רק את. אל תוך תוכנו הודרת לשעת חיים לעד. תורה, אנו בנים לך ברית בינינו כריתתה. כל עוד אנו חוסים בך אין אנו בני תמותה (הריב"מ"א של"ט"א שיר תענת בני תורה)

המשך מעמ' קודם

כנראה מה שמזמרים בניגון זה בש"ק לכה דודי, על כן ראוי שלא לנהוג כן גם בש"ק בימי המצרים] ומביא שם בסוגר שאין לחשוב על דבריו של הגאון הנ"ל כמו סיפורי מעשיות שאינם בדוקים וכו' אבל הוא דייק מאד וכו' ע"ש].

ומובא מהר"ר מרדכי'ה מנדבורנא זי"ע שהפזמון אלי ציון לעת"ל יהיה בניגון שמחה

ככל העולה על רוחם באמרם במשך הזמן כשאוקין אחזור בתשובה, אומר לנו הכתוב אל תאמר אחטא ואשוב כי מי שרגיל בחטא אינו עוזבו גם בזקנותו - "כי תוליד בנים" ואח"כ "ובני בנים" ועוד יותר מזה - "ונושנתם" ועדיין - "והשחתם" (חזון יחזקאל תנ"ך תפלה אגדה עמ' ריג).